

San Remobageriet i Västberga.
Foto: Albin Dahlström, 2002, Länsstyrelsen i Stockholms län.

Faktablad 2006:07

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Har vi lämnat industri-samhället bakom oss? Oavsett hur vi besvarar frågan så har industrialismen präglat vår tillvaro på flera grundläggande sätt, till exempel hur vi delar upp våra liv i arbete och fritid. Även den miljö som omger oss – fabriksområdena men också bostadsområdena och infrastruktur – är i stor utsträckning formad av industrisamhället.

Industrimiljöer

En del av vårt kulturarv

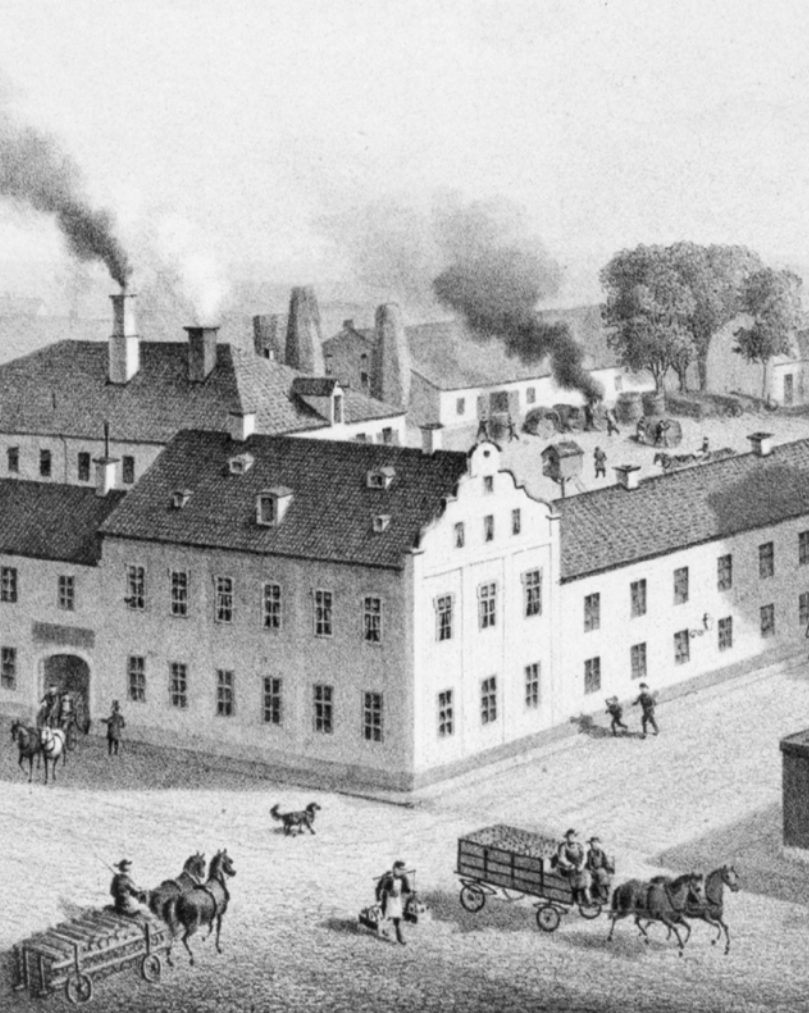
Länsstyrelsen i Stockholms län har tagit sig an uppgiften att diskutera industrisamhället och kulturarvet. Vi vill visa vilka kulturhistoriska värden industrimiljöer har tillmätts samt beskriva hur vi vill arbeta vidare med dessa frågor. Därför har vi tagit fram ett program för brukande och bevarande av det industriella kulturarvet i länet.

Rik industrihistoria

Stockholms län har en rik industriell historia som präglar vår omgivande miljö än idag. Här finns vallonbruk med bruksgator och herrgårdar. Här finns samhällen som vuxit fram kring industrier under 1900-talet. Här finns även den stora industri-

staden Stockholm, med flera stora och för hela regionen och riket betydelsefulla industrier. Ett tydligt drag i Stockholms industrihistoria är att industrierna har flyttat allt längre ut från stadens centrum. Under 1800-talet låg de flesta industrierna på malmarna. Vid sekelskiftet förlades nya industrier till närförorterna och en del äldre flyttade ut. Liljeholmen är ett tidigt exempel på ett område precis utanför innerstaden där många industrier anlades under senare delen av 1800-talet. Utflyttningen har fortsatt allt längre bort.

I dag har många storföretag fortfarande sina huvudkontor i Stockholm även om produktionen äger rum någon annanstans i landet eller utomlands. De storskaliga

Neumüllers bryggeri på Södermalm. Tryck cirka 1870, Stockholms stadsmuseum.

Scania i Södertälje. Foto: Carl-Erik Andersson, 2004, © Scania CV AB (publ).

industrierna och de stora industriområdena samt de många småföretagen bär på historierna om det som alldeles nyss var vår samtid.

I flera av länets kommuner har industrin endast haft marginell betydelse. Dessa kommuner har i stället stått för försörjningen av staden och industrierna. Det gäller såväl livsmedel från mejerier, handelsträdgårdar och jordbruk som byggmaterial från tegelbruk och stenbrott.

Se industriarvet som tillgång och påminnelse

I programmet för brukande och bevarande av det industriella kulturarvet i länet vill Länsstyrelsen väcka intresse för och ta tillvara industri-samhällets många berättelser. Mycket görs idag av olika aktörer; privatpersoner, föreningar, företag, kommuner och andra offentliga institutioner. Det formella skyddet med stöd av lagar är

viktigt, men än viktigare är att stärka ideellt arbete och samarbete kring det industriella kulturarvet.

Tidigare har intresset legat på den äldre industrin. Det är också främst småskaliga anläggningar som har uppmärksammats och skyddats på olika sätt, till exempel som byggnadsminnen. Intresset för efterkrigstidens storskaliga industrimiljöer har varit betydligt mindre. Fokus har dessutom ofta legat på byggnaderna, men även infrastruktur, teknisk utrustning, produktionskedjor och sociala aspekter är industriarv.

Många industriområden har under senare år omvandlats till bostadsområden där endast delar av de industriella anläggningarna har bevarats och getts ett nytt innehåll. Järla sjö, Hammarby sjöstad och Lilla Essingen är några exempel. Länsstyrelsen vill att industriarvet ska vara en tillgång i de nya stadsdelarna och påminna om platsernas industrihistoriska betydelse.

Saltsjövarn. Foto: Gunnar Sillén, 1980, Stockholms läns museum.

Kvarnholmen Nacka. Foto: Albin Dahlström, 2002, Länsstyrelsen i Stockholms län.

Samarbete för bättre resultat

Det finns behov av nya kunskaper och metoder vid dokumentation, värdering, brukande och bevarande av det industriella kulturarvet. För att få ett så brett kunskapsunderlag som möjligt och för att sprida resultaten krävs ett nära samarbete mellan professionella och ideella kulturmiljövårdare, forskare och företag på lokal, regional och central nivå. Under senare år har flera nätverk bildats för att främja samarbetet.

Lyft fram människan!

Vi vill lyfta fram brukarperspektiven – hur anläggningarna har använts och upplevts av de människor som har vistats i dem och i deras närhet. Vilka som befolkar miljöerna – är det män eller kvinnor, unga eller gamla, infödda svenskar eller invandrare – vilken betydelse har det för miljöernas utformning och användning? Ett brukarperspektiv kan även fram-

träda i olika konstarter. Skönlitteratur, konst och film förmedlar ofta en miljö på ett mycket personligt och detaljrikt sätt.

Vi vill också uppmärksamma vissa branscher som har haft stor betydelse för länet. Det gäller till exempel livsmedelsindustrin men även de så kallade snilleindustrierna och andra kunskapsintensiva företag från olika tider.

Det här gör vi

Ett handlingsprogram har byggts upp kring flera projekt vilka oftast koncentreras på en anläggning och en frågeställning som belyser något väsentligt i länets industrihistoria. Projekten ska ge ny kunskap om länets industriella arv och diskutera lämpliga metoder för att arbeta med det industriella kulturarvet. De miljöer som vi arbetar med ska vara angelägna för

Järna reseffektfabrik. Foto: u å, Järna hembygdsförening, Stockholms läns museum.

*Motorfabriken Pythagoras.
Foto: Albin Dahlström, 2002,
Länsstyrelsen i Stockholms län.*

många människor och därmed värda att bevara och utveckla.

En förutsättning för ett lyckosamt arbete med det industriella kulturarvet är samarbete mellan olika aktörer på lokal, regional och central nivå. Det betyder inte att de gör samma saker och har samma syften. Tvärtom är flera perspektiv en förutsättning för att kunna lyfta fram så många berättelser som möjligt. Det är inte bevarandet i sig som är målet utan att de bevarade miljöerna brukas på ett sätt så att alla känner sig delaktiga i och ansvariga för kulturarvet.

Länsstyrelsen hoppas att programmet för det industriella kulturarvet ska leda till att industriarvet brukas och bevaras så att de industri- och kulturhistoriska värdena lyfts fram, berör många människor och framstår som en resurs i vårt samhälle.

Kontakt

Kulturmiljöenheten
Tel: 08-785 42 50
(expeditionstid 9-11)
E-post: inmk@ab.lst.se

Adress

Länsstyrelsen i Stockholms län
Kulturmiljöenheten
Hantverkargatan 29
Box 22 067
104 22 Stockholm, Sverige
Tel: 08- 785 40 00 (vxl)

Detta faktablad finns också
som pdf på vår hemsida
www.ab.lst.se

Formgivning: Christina Fagergren

ISSN 1652-3148

Här kan du läsa mer:

Arbetslivsmuseernas samarbetsorganisation: <http://www.arbetsam.com>

Industrihistoria i Stockholms län: <http://www.lansmuseum.a.se/industri>

Nätverket Roslagens industriminnen: <http://www.roslagensindustriminnen.se>

Berättelser om vårt samhälles historia - Svenska industriminnen:
Riksantikvarieämbetets program för det industrihistoriska arvet.
Riksantikvarieämbetet, Stockholm 2002.

Industriminne: Stockholms stad och län – en industrihistorisk exposé.
Jan-Bertil Schnell, Stockholm 2004.

Det industriella kulturarvet i Stockholms län - Program för brukande och bevarande.
Eva Dahlström Rittsél & Fredrik Linder, Länsstyrelsen i Stockholms län, rapport 2006:19,
Stockholm 2006.

Skog, malm och vatten – 400 års industrihistoria i Roslagen.
Jan-Bertil Schnell, Norrtälje 2006.